

Гнатишена І. М.

Чернівецький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету

Данишенко І. О.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ТЕМАТИЧНІ ТА МЕТАФОРИЧНІ ГРУПИ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ СФЕРИ КОСМЕТОЛОГІЇ

Статтю присвячено вивченню термінології англійської мови сфери косметології. В статті визначаються поняття «термін сфери косметології», «термінологія сфери косметології», з'ясовуються екстралінгвальні фактори, що зумовили її породження та розвиток. Ключова увага приділяється в статті аналізу тематичних і метафоричних груп англійських термінів вказаної сфери.

Термін сфери косметології є лексичним засобом позначення її професійного поняття, а її термінологія є сукупністю подібних одиниць, що використовуються в спеціальній науковій або науково-популярній літературі, а також у професійному спілкуванні її фахівців.

Англійська термінологія сфери косметології є тематично та семантично різномірною. Це зумовлено розгалуженістю самої сфери, що виявляється в існуванні різних напрямів косметології, категоріально-поняттєва диференціація яких проектується на її термінологію в англійській мові. Розвиток сфери та її термінології зумовлений також науково-технічним прогресом людства, спеціалізацією його фахових знань.

Тематична класифікація дозволяє розподілити терміни за типом категоріальних понять, засобами яких вони слугують у відповідній сфері. Ключовими тематичними групами сфери косметології, позначеними її термінологічними одиницями в англійській мові, є види і напрями косметології, косметологічні та косметолого-дерматологічні проблеми, косметологічні процедури та методики лікування, засоби косметології, сфери застосування косметологічних процедур, фахівці, прибори лікування, організації сфери.

Досліджувана термінологія англійської мови характеризується наявністю в ній метафоричних термінів, творення яких здійснюється шляхом перенесення назви одного об'єкта, явища на інший за їх схожістю. Поява метафоричних термінів в мові науки та різних сферах професійного спілкування пояснюється універсальністю метафори, її діалогічністю та здатністю виступати ефективним засобом пізнання наукового світу, його понять і фрагментів за допомогою вже відомих одиниць. За сферами походження розрізняємо антропоморфні, природоморфні, соціоморфні, а також артефактні метафори англійської термінології сфери косметології.

Ключові слова: англійська мова, екстралінгвальні фактори, метафоричний термін, сфера косметології, тематична група, термінологія.

Постановка проблеми. Стійкий інтерес лінгвістів до термінологічних досліджень пояснюється роллю термінів у формуванні професійного знання, передачі фахової інформації, необхідної не тільки для розвитку людства, але й власне для його нормального життя та ефективної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день багато термінологій і терміносистем різних мов можна вважати вивченими [див., напр., 3; 5; 7; 8; 10; 12; 15], хоча це й не вказує на неможливість їх подальшого дослідження. Попри поширення та безумовну популярність, невивченою є й дотепер термінологія космо-

логії, причому це стосується практично всіх мов світу, англійської зокрема.

У зв'язку з цим мета статті полягає у вивченні термінології англійської мови сфери косметології, а її завданнями є визначення понять «термін сфери косметології», «термінологія сфери косметології», з'ясування екстралінгвальних факторів, що зумовили її розвиток, визначення та аналіз основних тематичних і метафоричних груп цього шару термінологічної лексики англійської мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виникнення будь-яких термінологічних одиниць і формування будь-яких термінологій відбува-

ється під впливом екстралінгвальних факторів, що пов'язано, в першу чергу, з появою нових понять і реалій, які потребують мовного позначення. Ключовими екстралінгвістичними факторами, які здійснили вплив на виникнення та формування сфери косметології та, як наслідок, її термінології, є науково-технічний прогрес людства, а також розвиток медицини, поява в ній нових спеціалізованих і вузькоспеціалізованих предметних сфер, що супроводжується розвитком спеціального професійного знання, а також відповідних вмій і навичок.

Зазначимо, що косметологія є предметною сферою, що почала розвиватися ще за часів Античності [6, с. 12]. Під «предметною сферою», слідом за Г. Г. Почепцовим, розуміємо «фрагмент комунікативного простору, утворений інтеграцією одного й того ж типу тем, референційно звернений до фактів, подій, тенденцій, що виявляються та спостерігаються в світі дійсної реальності» [14, с. 54].

Предметну сферу розглядають і як «сукупність різних об'єктів, їх якостей і відносин, що існують у світі речей і уявлень, пов'язаних із ними, включаючи наукові теорії та концепції, релевантна інформація про які необхідна для адекватного здійснення тієї чи іншої професійної (спеціальної) діяльності» [2, с. 7].

Косметологія є також науковою дисципліною (від грецьк. *κοσμητικ* – краса та *-λογία* – вчення), розділом медицини, який займається «вивченням методів і способів діагностики, профілактики, лікування захворювань, усунення недоліків зовнішності, вроджених або викликаних віковими змінами, а також засобів, які використовуються в сфері з зазначеними цілями» [21, с. 9]; «питаннями корекції естетичних проблем зовнішності людини, проблемами «омолодження» [13, с. 11].

Косметологію називають також «наукою про красу людини та діяльність, пов'язану з її творенням» [13, с. 8], про що зокрема свідчать дефініції лексеми на її позначення в англійській мові:

Cosmetology – the work of beauty therapists, including hairdressing, facials, manicures, etc. [20, с. 37].

Cosmetology – the skill or work of treating with or applying cosmetics, as in a beauty shop; beauty culture [22, с. 48].

Cosmetology – the work of improving the appearance of a customer's face, hair, or skin using make-up and beauty treatments [18, с. 71].

Cosmetology (n.) – «art or practice of beauty culture» 1855, from French *cosmétologie*, from Latinized form of Greek *kosmetos* «well-ordered»

from *kosmein* «to arrange, adorn» from *kosmos* «order; ornament» [22, с. 84].

Останнє із вказаних визначень свідчить про походження терміна на позначення відповідної сфери наукової та професійної діяльності в англійській мові, а також вказує через які мови він потрапив до неї з грецької.

Нині сферу косметології вважають «самостійною сферою медицини, що достатньо інтенсивно розвивається, базуючись на досягненні багатьох наук, таких як біохімія, фармацевтична хімія, фармакологія, дерматологія та ін.» [13, с. 11]. Косметологія спрямована на підтримання та укріплення здоров'я людини, дбайливе ставлення до її зовнішнього вигляду.

Саме тому розрізняють естетичну та медичну косметологію [6, с. 24]. Перша із зазначених типів поділяється на декоративно-прикладну, спрямовану на використання декоративної косметики з метою прикрашання та корекції косметичних недоліків; профілактичну, метою якої є збереження молодості обличчя та тіла, попередження розвитку хвороб організму [6, с. 25].

Медицинська косметологія представлена діагностичною косметологією, спрямованою на виявлення хвороб та їх причин; дерматокосметологією, що передбачає лікувально-профілактичні процедури шкіряного покриву пацієнта; дерматохірургією, що включає оперативні методи лікування та лікувальні косметологічні процедури, які здійснюються з порушенням цілісності шкіряного покриву людини; геронтокосметологією, що вивчає біологічні та інші аспекти старіння, а також причини та способи боротьби з ними [13, с. 13].

Категоріально-поняттєва диференціація сфери медичної косметології закономірно проектується на її термінологію. Під терміном сфери косметології розуміємо засіб номінації професійного поняття цієї сфери, що використовується в її спеціальній науковій або науково-популярній медичній літературі, а також у професійному спілкуванні медичних, естетичних косметологів, дерматологів, пластичних хірургів тощо. Термінологія сфери косметології є сукупністю лексичних засобів номінації професійних понять відповідної сфери.

Склад аналізованої термінології не є однорідним ані з семантичної, ані з тематичної точки зору, що зумовлює необхідність класифікування її одиниць. Будь-яка класифікація сприяє систематизації термінів, за її допомогою виявляються системні властивості цих одиниць.

Зауважимо, що під класифікацією розуміють «процес і результат розподілу предметів,

взаємопов'язаних між собою, на класи, що здійснюється за найбільш істотними ознаками, які характеризують ці предмети» [11, с. 147]. Основою тематичної класифікації є, у свою чергу, «розподіл термінів за типом понять, що позначаються ними у певній спеціальній галузі знання чи діяльності» [11, с. 172].

О. О. Ахманова визначає тематичну групу як «низку слів і словосполучень, що більш-менш близько співпадають за своїм основним семантичним змістом, тобто належать до одного і того ж самого семантичного поля» [1, с. 332]. Під семантичним полем розуміють «сукупність мовних (лексичних) одиниць, що є об'єднаними за спільністю змісту та віддзеркалюють поняттєву, предметну та функціональну схожість» [4, с. 63].

Аналіз значення репрезентативної вибірки англomовних термінів сфери косметології дозволив нам розподілити їх на такі ключові тематичні групи:

– види і напрями косметології (*cosmetic dermatology, plastic surgery, surgical and non-surgical aesthetic treatment, cosmetic surgery and rejuvenation, topical cosmetic medication, reconstructive surgery, hair transplant surgery, cosmeceuticals*);

– косметологічні та косметолого-дерматологічні проблеми (*cellulite, pigmentation disorders (senile lentigo, post-inflammatory pigmentation, vitiligo), vascular pathologies of the skin (rosacea, atrophic follicular keratosis, telangiectasia, wine stains), hyperhidrosis, scars (post-acne), unwanted facial and body hair, deep wrinkles, lip asymmetry; nevi (mole), warts, seborrheic keratosis, acne, rosacea, alopecia*);

– косметологічні процедури та методики лікування (*vacuum cleaning, darsonvalization, electroplating, vaporization, photoepilation, anti-cellulite massage, lymph drainage, facial contouring, mesotherapy; contour plastic, botulinum therapy, mesotherapy, redermalization, biorevitalization (mesolifting), botulinum therapy, carboxytherapy, injection lipolysis, bioreinforcement, softlifting, plasma therapy (PRP-therapy), thread lifting, lipofilling, plasma lifting, dysport injections, botox injections, contour plastics, hydromassage*);

– засоби косметології (*hair-conditioning products (lotions, creams, oils), hairdressing products (lotions, lacquers, brilliantines), shaving products (creams, foams, lotions), make-up and products removing make-up; lanolin, glyceryl stearate, ceramides, collagen, gold threads, highlighters, elover, mesothreads, aldehydes, hyaluronic acid-based fillers, vaporizer; vapazon, concealers, spot correctors, contouring palettes*);

– сфери використання косметологічних процедур (*dermatological diseases, ageing and age-related diseases*);

– фахівці сфери (*cosmetician, cosmetologist-esthetician, cosmetologists and make-up artists, cosmetologist, plasticsurgeon*);

– прибори лікування (*STARVAC ORIGINAL vacuum roller massager, Pristine™ microdermabrasion machine, body shaping beauty machine, Fraxel laser, darsonval*);

– організації сфери (*Aesthetic Medicine, The Institute of Cosmetic and Reconstructive Surgery, The Institute of Cosmetic & Laser Surgery*).

Велика кількість англomовних термінів досліджуваної сфери утворено метафоричним способом. Метафоричні терміни є одиницями, формування яких здійснюється шляхом перенесення назви одного об'єкта, явища, предмета на інший за їх схожістю [9, с. 308].

Зазначимо, що метафору розглядають як «універсальний механізм, який призводить до взаємодії і пізнавальний процес, і емпіричний досвід, і культурні досягнення тієї чи іншої лінгво-спільноти, її мовну компетенцію, щоб віддзеркалити в мовній формі об'єкти та предмети, що сприймаються чуттєво, зробити наочною невидиму картину світу» [16, с. 178]. Процес метафоризації відіграє велику роль у термінотворенні, на що зокрема вказують українські термінологи А. С. Д'яков, Т. Р. Кияк, З. Б. Куделько, зазначаючи наступне: «використання слів загальнопов-жваної мови в функції термінів є одним із найбільш поширених способів формування наукових термінологій» [5, с. 76].

За визначенням науковців, специфіка термінологічної метафоризації полягає у «представленні наукового «невідомого» через «відоме» за рахунок «освоєння» знайомої вже носіям мови лексичної одиниці в її переосмисленому значенні» [5, с. 77]. В професійному спілкуванні роль метафори вбачають у її здібності «виступати унікальним інструментом вузькоспрямованої комунікації, що дозволяє побудувати діалог між спеціалістами за рахунок діалогічності, яка є основою метафоричних термінів» [17, с. 376].

Пояснення нового процесу чи явища через знайому за досвідом людини інформацію є ефективним засобом пізнання наукового світу [2, с. 12]. Метафора виступає при цьому когнітивним інструментом, що спрощує подібне пізнання, про що зокрема свідчать терміни аналізованої сфери: *face started to blur, facelifting, orange peel cellulite, sagging skin, re-draping skin* тощо.

Концепція кореляції понять «термін» і «метафора» пройшла, за визначенням О. О. Єфремова, З. Р. Хачмафовой три етапи розвитку:

– «положення про наявність відносин контрастності між нейтральним терміном і конотативною метафорою;

– положення про можливість застосування метафори в наукових текстах;

– положення про те, що термінологізація є метафоричною за своєю сутністю» [7, с. 52].

Залежно від сфер походження аналізовані термінологічні одиниці можна поділити на антропоморфні, природоморфні, соціоморфні метафори, артефактні метафори. Антропоморфні метафоричні терміни базуються на порівнянні референтів із людиною, її зовнішністю, рисами характеру, поведінкою, діями та ін., наприклад: *aggressive chemical peeling*. До природоморфних метафор відносимо ті термінологічні одиниці, основою метафоричного перенесення яких є порівняння з об'єктами світу природи, наприклад: *venous trunk, cherry angiomas*. Соціоморфні метафори базуються на порівнянні з поняттями соціальної сфери, наприклад: *marionette lines, lipid barrier*. Основою для порівняння в артефактних метафорах виступають асоціації за схожістю з об'єктами та предметами, створеними

людиною, наприклад: *reinforcement of the golden thread, peptides of silk* та ін. Наявні в досліджуваній нами термінології англійської мови також метонімічні та епонімічні терміни.

Висновки та перспективи дослідження. Таким чином, термінологія сфери косметології є сукупністю термінологічних одиниць, що слугують засобами позначення фахових понять відповідної сфери та застосовуються у спеціальній фаховій науковій або науково-популярній літературі, а також у професійному спілкуванні медичних, естетичних косметологів, дерматологів, пластичних хірургів тощо. Англомова термінологія сфери косметології репрезентована тематичними групами: види і напрями косметології, косметологічні та косметологічно-дерматологічні проблеми, косметологічні процедури та методики лікування, засоби косметології, сфери використання косметологічних процедур, фахівці сфери, прибори лікування, організації сфери. Наявними в досліджуваній термінології є метафоричні терміни, представлені антропоморфними, природоморфними, соціоморфними та артефактними метафорами. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні метонімічних і епонімічних термінів.

Список літератури:

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / 2-е изд. М. : Едиториал УРСС, 2004. 608 с.
2. Апалько И. Ю. Когнитивные, семиотические и прагматические основания формирования предметной области «Защита информации» : автореф. дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.19. Ростов-на-Дону, 2013. 40 с.
3. Барнич І. І. Англійські запозичення в комп'ютерній термінології німецької та української мов. *Львівський філологічний часопис*. 2020. № 7. С. 13–18.
4. Бочарова М. А. Семантическое поле как способ системного описания лексики. *Полилингвальность и транскультурные практики*. 2012. № 4. 656 с.
15. Стацюк Р. В. Запозичення як один із продуктивних шляхів поповнення лексичного складу військової термінології сучасної арабської літературної мови. *Сходознавство*. 2013. № 62–63. С. 142–150.
16. Телия В. Н. Метафоризация и её роль в создании языковой картины мира. Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира / под ред. Б. А. Серебрянникова. М. : ИЯ РАН, 1988. С. 173–203.
17. Федоренко С. В. Метафора в науково-технічній літературі. *Наукові записки Національного університету Острозька академія*. Серія : Філологічна. 2012. № 29. С. 376–377.
18. Butterfield J. Fowler's Dictionary of Modern English Usage. Oxford : Oxford University Press, 2015. 928 p.
19. Fowler H. W., Crystal D. A Dictionary of Modern English Usage. Oxford : Oxford University Press, 2010. 832 p.
20. Heavilin Sh. Milady's Illustrated Cosmetology Dictionary / 2-nd ed. N. Y. : Milady, 2001. 444 p.
21. Michalun V. M., DiNardo C. J. Skin Care and Cosmetic Ingredients Dictionary / 4-th ed. N. Y. : Milady, 2004. 333 p.
22. Skeat W. An Etymological Dictionary of the English Language. Mineola : Dover Publication, 2005. 832 p.
23. Weekly E. Dictionary of Modern English. L. : Routledge, 2007. 442 p.

Gnatyshena I. M., Danyshenko I. O. THEMATIC AND METAPHORIC GROUPS OF ENGLISH-LANGUAGE TERMS OF THE SPHERE OF COSMETOLOGY

The article is devoted to the study of English terminology of the sphere of cosmetology. Definitions of the notions of «term of the sphere of cosmetology», «terminology of the sphere of cosmetology» are given in the article, extralingual factors conditioning its emergence and development are also described in it. Key

attention is paid to the analysis of thematic and metaphoric groups of English terminological units of the sphere in the article.

The term of cosmetology is a lexical unit designating a professional notion of the sphere. Its terminology is a set of units used in special scientific or popular scientific literature and professional communication of its specialists.

English terminology of the sphere of cosmetology is heterogeneous thematically and semantically. It is conditioned by the diversity of the sphere itself, existence of its different branches, categorical and conceptual differentiation of which is projected on its terminology. The development of the sphere and its terminology is also stipulated by scientific and technological progress of the mankind, processes of professional knowledge specialization.

Thematic classification of the analyzed terms suggested in the article helps to group them according to those categorical notions of the sphere they designate. Key thematic groups of its terminology denote branches and types of cosmetology, cosmetic and cosmetic-dermatological problems, cosmetic procedures and methods of treatment, means of cosmetology, areas of application of cosmetic procedures, specialists of the sphere, treatment devices, organizations of the sphere.

The peculiar feature of the analyzed terminology is its metaphoric units. They are viewed in the article as language units with specialized transferred meanings formed on the basis of similarity of objects, phenomena compared in them. The emergence of metaphorical terms in language of science is explained by universal character of the metaphor, its dialogicity and ability to be an effective medium of cognition of scientific notions. According to the spheres of their origin we differentiate groups of anthropomorphic, naturemorphic, sociomorphic, as well as artifact metaphors in the analyzed terminology.

Key words: *the English language, extralingual factors, metaphoric term, the sphere of cosmetology, thematic group, terminology.*